

Коло довгого стола сидів Іван та й Проць. Котили по столі завзяті слова і, схилившись, слухали, що стіл говорить. Нарікали та й пили. Проця жінка била, а Іван його вчив бути паном жінці.

— Ого, вже най того вола шлях трафить, що го корова б'є! — казав Іван. — Якби ні жінка мізинним пальцем кинула, та й — бих капурець зробив, на винне яблуко бих розпосочив! Мой, таже це покояніє на увесь світ, аби жінка лупила чоловіка, як коня! Але я би її борзо спамнетав, так бих спамнетав, що би не помнетала, куда ходить. Віострив би-м сокиру на точилі та й бих руки по лікті обрубав. Лиш раз, два — та й руки гаравус!

Сказав оце Іван та й здохмив руки вгору, як коли би мав гадку злетіти. Подав голову взад, очі вп'ялив у Проця та чекав, що Проць йому скаже.

Проць помахував головою та й нічого, сирота, не казав, бо що мав казати, коли все правда.

— Мой, ти, паршеку, не телепайси над книжков, як шибеник на грабку, але давай, брє, горівки. Я платю, а ти давай, бо мій кременал, а твоя смерть! Не гиндлюй зо мнов, але сип тої браги... — казав Проць та й бив кулаком у стіл.

Жид сміявся, наливаючи горівку. Ґазди стали пити. Нахилювалися до себе і відхилювалися, як би дві галузці, що ними легенький вітер колише.

— Та гадаєш, — казав Іван, — що бих чекав на шандарів, аби ні брали? Лиш бих руки обрубав, та й сардак на себе, та й на мелдунок. Встид за встид, але би-м сказав панам, що ні жінка била, а я руки обтєв. Може би-м, яку днину посидів, а може бих, і годину не пачив...

По цім слові пили горівку. Так гірко пили, як кров, кров свою — так кривилися.

— Процю, брате... видиш, п'ємо горівку, ти мене чєстуєш, але п'ємо свою працу, свою кервавицу. Кров свою п'ємо, жидам бенькарти годуємо. Але радю тобі, щире тебе наказую, припри собі жінку, най вона до тебе руки не протєгає. Мой, таже ти сміхом став по селу, жінка б'є та духу наслухає, а ти газдов маєш бути?! Я би таку жінку дзумбелав, та в ступу бих запрегав, та канчук дротений з клинка бих до неї стєгав!

Іван виймив гроші і хотів заплатити горівки, але Проць змів гроші на землю, бо дуже розсердився.

— Іванку, чьо мене, брє, пореш без ножа? Я маю охоту тебе зачєстувати, бо ти мене, як якийсь казав, як мама рідна, на добре радиш. Не тич мені гроший, але пий.

Та й знов лили.

— Або говори з нев по добру! Як прийдеш додому, та й кажи жінці так: "Мой, жінко, де ти мені прицєга-ла? Ци на смітю, ци в церкові? Ци рабін нас вінчев, ци ксьондз слюб давав? Ти до мене руки протєгаєш, а я ручки втну. Аді, внеси столець та й сокиру, та й мемо рахуватиси..." Так ти ї заповідай, та, може, напудиш...

— Іванку! Ти, небоже, мої жінки не знаєш. Таже вона така тверда на серце, що би ката не збояласи. Я чє-сом хочу ї дати огрозу, але вона, що має під руками, та як ні впоре! Аби ї дохторі так по смерті пороли! "Ти, марнотрате,— каже,— ти що видиш та до коршми тєгнеш, та ще мене хоч збиткувати?!" Але кажу ти, що я такий від неї битий, такий парений, що приїде ми си від хати йти. Але кажу, може, ї бог руки без мене усушить, може, я допросюси цєго у бога...

— Чекай на бога, чекай, дурний, а вона ме бити, аж на вітер здоймати. О, вже ти такий ґазда свої жінці, як вербовий заніз у ярмі. Плюнути не варт на такого ґазду!

Проць закашлявся, аж посинів. Іван поклав оба кулаки в зуби та й гриз. Потім скреготав зубами на всю коршму.

— А суда ж, арендарю. Мой, жиде, ти вчена голова та тому з нас шкіру лупиш; скажи мені, ци є такий паруграф, аби жінка чоловіка била? Ци є такий рихт? Ти читаєш у книжках, аж скаправів-єс, то десь там воно повинно найтиси. Як цісар такий паруграф написав, най я знаю. Бо як цісар таке право відав, то най моя також мене б'є. Руки складу навхрест, а вона най бучкує. Як право цісарське, то має бути цісарське.

Жид казав, що такого права не дочитався. А Процеві казав, що повинен йти додому, бо жінка буде сварити.

Проць плюнув, пролупив очі й довго дивився на жида. Хотів сварити, але обміркувався та й встав з лави.

Ідучи додому, горланив на ціле село:

— Коли ж бо не боїтьси, що синє за ніхтем, не боїтьси...

— Але я руки обітну, як вербу підчімхаю! А це ж куда? Як прийшла, то був бузьок на хаті, а тепер? Де, де тому край?

Чути було, як Проць приспівував: "Де, де-е, та де тому край?.."

Як доходив до хати, то замовкав, а на воротах геть затих.